

Diarienummer: Fi2019/04187/K

Till:

Fi.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia:

torkel.winbladh@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över Idéburen välfärd (SOU 2019:56)

Svenska Röda Korset har beretts tillfälle att yttra sig över rubricerade SOU och vill med anledning av detta framföra nedanstående synpunkter på de för oss särskilt relevanta delarna i utredningen.

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset välkomnar utredningen Idéburen välfärd och ställer sig mycket positivt till utredningens ansats att underlätta för idéburna aktörer i välfärden.
- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget att en definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet införs i särskild lag, däremot bör definitionen kompletteras enligt nedan angivna förslag.
- Avseende registrering av idéburna aktörer i välfärden anser Svenska Röda Korset att syftet med en sådan registrering behöver tydliggöras. Dessutom behöver en registrering vara så enkel och smidig som möjligt för att inte skapa administrativa eller andra hinder för berörda aktörer, ingen avgift bör tas ut för registrering och frågan om ansvarig registermyndighet bör ses över. De uppgifter som behövs för registrering bör ses över enligt nedan angivna förslag.

- Svenska Röda Korset välkomnar utredningens intention att föreslå riktlinjer, kriterier eller andra instrument för ingående av idéburna offentliga partnerskap, för att främja samverkan mellan idéburna aktörer och det offentliga.
- Svenska Röda Korset tillstyrker utredningens förslag till vägledande kriterier vid ingående av idéburet offentligt partnerskap med tillägget att ”Partnerskapet baseras på ömsesidig dialog mellan involverade offentliga och idéburna aktörer.”
- Svenska Röda Korset föreslår en ny lag om idéburet offentligt partnerskap och att utredningen får i tilläggsuppdrag att föreslå hur en sådan lag skulle kunna utformas.
- Svenska Röda Korset instämmer i vikten att genomföra informationsinsatser för att höja kunskapen om idéburna offentliga partnerskap och tillstyrker att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med nämnda informationsinsatser. Utöver det föreslår Svenska Röda Korset att civilsamhället får ett parallellt uppdrag att arbeta med informationsinsatser som komplement till det myndigheterna gör.
- Svenska Röda Korset välkomnar den Vägledning till idéburet offentligt partnerskap som utredningen tagit fram. För att vidareutveckla denna vägledning föreslås att detta läggs inom ramen för informationsuppdrag till Upphandlingsmyndigheten och till civilsamhället.
- Svenska Röda Korset tillstyrker utredningens författningsförslag avseende ändringar i Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och Lagen (2008:962) om valfrihetssystem, med nedan angivna kommentarer.
- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget att Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att arbeta med informationsinsatser i syfte att öka idéburna aktörers deltagande i upphandlingar.

- Slutligen betonar Svenska Röda Korset att en konsekvensanalys bör genomföras med fokus på de personer som tar del av idéburna välfärdsverksamheter utifrån de förslag som nu läggs.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter

Svenska Röda Korset är en neutral, självständig och opartisk humanitär organisation vars uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och säkerställa respekt för varje människas värde. Som nationell rödakorsförening i Sverige har Svenska Röda Korset en stödjande roll till staten, en roll som är fastslagen i såväl internationell rätt som svensk författning. Denna stödjande roll innebär att Svenska Röda Korset genom författning eller efter överenskommelse med regeringen eller en myndighet kan få i uppdrag att utföra uppgifter där ansvaret ytterst vilar på det offentliga. Svenska Röda Korset kan också utföra andra uppgifter eller bedriva verksamheter i samverkan med myndigheter, inom ramen för organisationens humanitära uppdrag, stadgar och grundprinciper.

Kopplat till detta är Svenska Röda Korset en idéburen aktör inom svensk välfärdsverksamhet. Runt om i landet driver vi välfärdsverksamhet inom flera olika områden, i samverkan med myndigheter på lokal, regional och nationell nivå. Det handlar bland annat om vård- och behandlingsverksamheter, hälsofrämjande verksamheter och verksamheter inom det sociala området där vi ger stöd till äldre, till personer som besöker sjukhus, till anhörigvårdare med flera, integrationsverksamheter och verksamheter som syftar till mottagande av asylsökande och nyanlända, mötesplatser med läxhjälpverksamhet etc. En del av dessa verksamheter organiseras och drivs av Svenska Röda Korsets centralstyrelse och bemannas av anställda tjänstepersoner. Andra verksamheter drivs av någon av Svenska Röda Korsets cirka 600 lokalföreningar – rödakorskretsar – och utförs av frivilliga rödakorsare, förtroendevalda och lokalt anställd personal. Svenska Röda

Korset samlar cirka 25 000 volontärer runt om i landet och vi är idag Sveriges största humanitära frivilligorganisation.

Organisatoriskt är Svenska Röda Korsets centralstyrelse och samtliga lokala rödakorskretsar enskilda juridiska personer med självständiga styrelser och egen ekonomisk styrning, men inriktning och vägledande styrning beslutas gemensamt på organisationens riksstämman. Dessutom sker omfattande ekonomiska överföringar mellan dessa juridiska personer där exempelvis lokala rödakorskretsar bidrar till nationell och internationell verksamhet inom den internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen, och där lokalföreningar kan få ekonomiskt stöd av centralorganisationen för att bedriva humanitär verksamhet lokalt. Dessa perspektiv är viktiga att väga in i det yttrande som lämnas här. Yttrandet representerar Svenska Röda Korsets samlade synpunkter kopplat till utredningen Idéburen välfärd.

Svenska Röda Korsets synpunkter

Generella synpunkter kopplat till idéburen välfärd

Svenska Röda Korset vill inledningsvis välkomna utredningen Idéburen välfärd och vi är mycket positiva till utredningens ansats att underlätta för idéburna aktörer i välfärden. En definition av idéburen välfärdsverksamhet har varit efterfrågad för att öka tydligheten i idéburen – offentlig samverkan, och likaså har det behövts större tydlighet vad gäller användandet av idéburna offentliga partnerskap. Detta har betydelse för civilsamhället som helhet, däribland Svenska Röda Korset, och vi ser att utredningens förslag har möjlighet att bidra till större tydlighet.

Svenska Röda Korset välkomnar också regeringens målsättning att få fler idéburna organisationer att verka som aktörer i välfärden samt att öka den andel av offentligt finansierad eller subventionerad välfärdsverksamhet som bedrivs av idéburna aktörer.

Som utredningens kommittédirektiv nämner är idéburna aktörer viktiga inom framtidens välfärd och Svenska Röda Korset liksom andra aktörer bidrar till såväl samhällsnytta som mångfald och innovation. Svenska Röda Korsets roll är att identifiera humanitära behov i samhället och att bedriva verksamhet utifrån dessa behov i de fall vi ser att vi har ett mervärde, alternativt bedriver vi påverkansarbete för att säkerställa att andra aktörer inklusive det offentliga möter identifierade behov. Historiskt sett har Svenska Röda Korset identifierat behov och initierat ett flertal verksamheter som senare tagits över av myndigheter inom ramen för det vi idag kallar för välfärdssamhället, exempelvis skoltandvården, hemsamariter och färdtjänst.

En välfungerande samverkan mellan myndigheter och det civila samhället är en nyckelfaktor för att Svenska Röda Korset och andra idéburna aktörer ska kunna utföra sina uppdrag. Detta är ett område där Svenska Röda Korset redan lämnat synpunkter på flera statliga utredningar som behandlat frågan utifrån olika perspektiv. Vår utgångspunkt är att idéburna aktörer är i behov av tydliga förutsättningar för att kunna bedriva verksamhet långsiktigt och hållbart och att samverkan med myndigheter, inklusive finansiering, behöver ske med respekt för idéburna aktörers unika roll och självständighet. Idéburna aktörer behöver tydligare involveras i dialoger med myndigheter för att kunna föra fram behov och utmaningar samt diskutera förslag på lösningar. För mer om detta hänvisar vi även till våra tidigare yttranden över SOU 2016:13 *Palett för ett stärkt civilsamhälle*¹, SOU 2016:78 *Ordning och reda i välfärden*², SOU 2017:38 *Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning*³ och vårt yttrande över departementspromemorian *Långsiktigt stöd till det civila samhället* Ds 2018:13⁴.

---

¹ <https://www.regeringen.se/4a0d61/contentassets/b228b7abf1964849a61b0b3bcd2ae18e/svenska-roda-korset.pdf>

² <https://www.regeringen.se/492914/contentassets/1837f4bbc0804b93b8944fb39ff59bbf/svenska-roda-korset.pdf>

³ <https://www.regeringen.se/4a61ae/contentassets/038a48b902364409bdec5143ebb2e076/svenska-roda-korset.pdf>

⁴ <https://www.regeringen.se/4a5c09/contentassets/ff0075fe29404d00bf1415d7aace83eb/svenska-roda-korset-.pdf>

Frågan om idéburna aktörer i välfärden och civilsamhällets roll har således utretts och diskuterats under flera års tid. Trots det ser vi inte att villkoren förbättrats nämnvärt och utredningens kommittédirektiv understryker att andelen idéburna aktörer minskar samtidigt som kommersiella aktörer vuxit. Både på lokal, regional och nationell nivå möter Svenska Röda Korset fortfarande hinder i samverkan med myndigheter som försvårar utveckling av långsiktigt hållbar verksamhet. Exempel på hinder kan handla om att vi hänvisas till ettåriga bidrag som dessutom beviljas sent på året, med kort framförhållning, vilket försvårar planering, långsiktighet och kontinuitet. Vi möter okunskap vad gäller nyare samverkansformer såsom idéburna offentliga partnerskap och okunskap kan leda till brist på vilja att prova nya lösningar men också större krav på idéburna när man inleder dialog med myndigheten. Detta kan i sin tur verka avskräckande för mindre föreningar som drivs helt och hållet på ideell basis. Vi ser också att myndigheter har bristande kunskap om och förståelse för den idéburna sektorns styrkor, mervärden och förutsättningar, vilket gör att man inte möts i jämbördig dialog, utan där myndigheter tenderar att vilja beställa verksamhet utifrån egna referensramar och utan en gemensam inledande diskussion kopplat till befintliga behov utifrån ett idéburet perspektiv.

Utredningen lägger nu flera förslag som på olika sätt ska underlätta idéburen – offentlig samverkan, något som vi ser som väldigt positivt och vi ser att flera av utredningens förslag kan bidra till ökad tydlighet. Men vi ser också att regeringen behöver ta ett helhetsgrepp kring frågan om samverkan med civilsamhället om man verkligen vill nå målet att få fler idéburna aktörer att verka som aktörer i välfärden, och om man vill nå målen som fastslås i propositionen *En politik för det civila samhället*. Kort sagt så är det dags att gå från utredningar till mera av konkret handling, inklusive lagstiftning, och i detta behöver idéburna organisationers unika roller, uppdrag, mervärden och självständighet erkännas tydligare.

Förslag till definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget att en definition av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska införas i särskild lag. Utredaren har i flera hänseenden lagt fram förslag som ska vara hållbara och vi ser det som positivt att man inte inskränkt definitionen allt för mycket, utan snarare möjliggjort inkludering av olika typer av idéburna aktörer. Emellertid bör utredningens förslag till definition (s. 165) kompletteras enligt följande:

- *Utredningen anser att idéburna aktörer ska definieras som enskilda juridiska personer och man avråder från en definition där större enheter såsom riksorganisationer, paraplyorganisationer etc. skulle kunna registreras tillsammans. Svenska Röda Korset menar att denna definition bör ses över och att man istället bör möjliggöra för större enheter att registreras tillsammans, även om dessa enheter består av flera olika juridiska personer. Ett alternativ skulle vara att registrera centralorganisationen och i detta lägga till kompletterande information gällande lokalföreningar som i sin tur är aktörer i välfärdsverksamhet, så att dessa synliggörs och kan identifieras i registret. På så vis får man en heltäckande bild, och myndigheter får med denna samregistrering en förståelse för den struktur och tyngd det innebär att en lokalförening kan få stöd av en centralorganisation.*
- *Definitionen gäller endast aktörer inom välfärdsområdet. Även om man valt att definiera välfärdsområdet brett innebär detta att all idéburen verksamhet inte passar in i definitionen, och vi ser risker i att kommuner och andra myndigheter inte vågar använda IOP-samverkan för verksamhet som faller utanför denna definition. Exempelvis är fritids- och kulturverksamhet inte inkluderat i definitionen, men i den verksamhet Svenska Röda Korset bedriver kan verksamhet tangera och överlappa. Detta är något regeringen bör titta på när man går vidare med utredningens förslag så att inte denna*

definition leder till hinder för annan civilsamhällesverksamhet där samverkan med myndigheter är nödvändig.

- I definitionen punkt 1. skrivningen ”inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun eller en region” föreslår Svenska Röda Korset följande skrivning: ”inte är direkt eller indirekt ägd eller kontrollerad av staten, en kommun, en region eller annan myndighet.” Syftet är att bevara idéburna aktörers självständighet gentemot det offentliga och då bör de inte heller ägas eller kontrolleras av annan myndighet.
- I definitionen punkt 4. ”inte gör några värdeöverföringar till annan än registrerade idéburna aktörer eller till forskning” tillstyrker Svenska Röda Korset syftet att eventuella överskott ska återinvesteras i verksamheterna och inte lämna sektorn, med undantag för forskning. Däremot bör formuleringen tydliggöras både vad gäller definition av sektorn och vad gäller värdeöverföringar, och om målet är att stävja utdelning av vinst bör detta tydliggöras. Som humanitär organisation bedriver Svenska Röda Korset verksamheter i Sverige och internationellt utifrån de behov som vi och våra systerföreningar i andra länder möter. Sektorn kan i vårt fall innebära att Svenska Röda Korset använder överskott från verksamhet nationellt till att finansiera insatser som utförs av andra aktörer inom den internationella rödakors- och rödahalvmånerörelsen. Dessa aktörer är av naturliga skäl inte registrerade som idéburna aktörer i Sverige. Utredningen redogör visserligen för vad som menas med värdeöverföringar men ingenting nämns om denna typ av internationella överföringar som vi arbetar med. I kommande lagförslag föreslår vi att denna text förtydligas för att underlätta för idéburna aktörer som ska förhålla sig till detta.
- Utöver det anser Svenska Röda Korset att följande förslag bör ändras: ”en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska skriftligen varje år till den ansvariga myndigheten lämna uppgifter om beslutade värdeöverföringar. Denna information ska lämnas oavsett om några

värdeöverföringar har gjorts under året eller inte” (s. 176). För en liten idéburen aktör som baseras på ideella krafter blir sådan rapportering onödigt krånglig. För en stor idéburen aktör som Svenska Röda Korset blir en sådan rapportering onödigt omfattande om all verksamhet inkluderas. *Istället föreslår vi följande formulering: ”en idéburen aktör i offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska skriftligen varje år till den ansvariga myndigheten lämna uppgifter om beslutade värdeöverföringar direkt kopplade till den specifika verksamheten. Rapportering behöver inte göras om inga sådana värdeöverföringar genomförts.”*

Förslag till registrering av idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet

Utredningen föreslår att idéburna aktörer som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet ska kunna registrera sig i ett särskilt register. Detta ska inkluderas i en ny lag om registrering av idéburna aktörer inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet. *Svenska Röda Korsets utgångspunkt är att en registrering av idéburna aktörer behöver vara så enkel och smidig som möjligt, för att inte skapa administrativa eller andra hinder för berörda aktörer.* Utifrån detta är det positivt att utredningen inte förespråkat certifiering istället för registrering.

Svenska Röda Korset anser att själva syftet med denna registrering behöver tydliggöras. Utredaren nämner: ”syftet med registreringen [är] bland annat att andra regelverk och beslut ska kunna knytas till de organisationer som ingår i registret” och att registreringen ska ”kunna användas som bevismedel för att kriterierna är uppfyllda” i reserverade upphandlingar (s. 186). Detta är inte tydligt nog och för att delta i en reserverad upphandling krävs ändå långt fler uppgifter än de som föreslås här. Om syftet istället är att ge myndigheter tillgång till ett register med organisationer som är intresserade av att delta i välfärdsverksamheter så bör detta uttalas. Dessutom bör registret utformas på ett sätt som inte blir exkluderande om det

finns idéburna aktörer som vill bedriva välfärdsverksamhet men som av olika anledningar inte vill eller kan registrera sig i ett gemensamt register.

Vad gäller förslag till förfarande och de faktiska uppgifter som föreslås inkluderas vid en registrering (s. 179) så föreslår Svenska Röda Korset att punkt 3: "en kontaktperson som är behörig att företräda den idéburna aktören..." stryks, och att man istället inkluderar som ny punkt 3: "den idéburna organisationens firmatecknare och organisationsnummer." Idéburna organisationer styrs ofta av förtroendevalda styrelsemedlemmar och här kan kontaktpersoner bytas ut relativt ofta. Svenska Röda Korset anser det också olämpligt att ta ut en registeravgift för att finansiera denna typ av registrering då det kan förhindra små organisationer från att registrera sig. Om en sådan avgift ändå beslutas så bör den hållas på så låg nivå som möjligt.

Slutligen anser Svenska Röda Korset att frågan om ansvarig registermyndighet bör ses över. Utredaren föreslår att detta uppdrag läggs på de sju länsstyrelser som idag ansvarar för stiftelseregistret. Detta ser vi som onödigt splittrande även om länsstyrelserna utvecklat en gemensam databas där all information skulle läggas in. Med tanke på att idéburna aktörer har olika storlek, organisationsform med mera där vissa arbetar lokalt, regionalt, nationellt etc. riskerar det skapa otydlighet kring ansvar. Här ser vi hellre att en myndighet, exempelvis en länsstyrelse, får detta uppdrag. Dessutom föreslår vi att ansvarig myndighet får ett tydligt uppdrag att säkerställa att information görs tillgänglig. Kommuner med flera som vill ingå samverkan med idéburna aktörer behöver enkelt hitta relevant information.

Förslag beträffande idéburet offentligt partnerskap

Som nämnts inledningsvis välkomnar Svenska Röda Korset utredningens uppdrag att föreslå riktlinjer, kriterier eller andra instrument för ingående av idéburna offentliga partnerskap (IOP) för att främja samverkan mellan idéburna aktörer och

det offentliga. Vi har i tidigare yttranden kopplat till *Ordning och reda i välfärden* och *Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning* fört fram att vi ställer oss mycket positiva till användandet av IOP och vi ser tydligt de fördelar som IOP erbjuder för vissa former av samverkan.

IOP möjliggör långsiktig samverkan vilket underlättar planering och skapar trygghet för samtliga involverade, inte minst för berörda målgrupper som kan förlita sig på att verksamheten finns kvar över tid och inte enbart på ettårs basis. Uppbyggd dialog mellan berörda aktörer som baseras på ömsesidig respekt och tillit möjliggör snabb omställning och utveckling om behov förändras, något som är av vikt inte minst utifrån ett beredskapsperspektiv. I den situation vi befinner oss i just nu där hela samhället påverkas av spridningen av Covid-19 har Svenska Röda Korset nyligen ställt om delar av vårdverksamheten till digitala vårdmöten. Uppbyggd dialog med berörda regioner genom befintliga IOP har underlättat denna omställning. Dialogen gör det också möjligt för idéburna aktörers expertis och erfarenhet att föras fram och vi blir delaktiga i både problemformulering och genom att bidra med lösningar. Vi har ett förtroendekapital från våra målgrupper, något som myndigheter ofta inte får på samma sätt, och här blir vi röstbärare för personer som kan ha svårt att komma till tals. Idag ingår Svenska Röda Korset i ett flertal IOP runt om i landet, partnerskap som är ingångna med kommuner och regioner men även med andra samverkanspartners. Enbart genom våra behandlingscenter för krigsskadade och torterade och vår vårdförmedling för papperslösa ingår vi i tio IOP med berörda regioner och kommuner. Utöver det ingår vi i ett flertal IOP som möjliggör boendestöd till unga ensamkommande, rödakorsvärdar på sjukhus, integrationsverksamheter, arbetsplatsträning och mycket mer. Sammanfattningsvis möjliggör IOP-formen långsiktigt och flexibelt humanitärt arbete utifrån behov som identifieras gemensamt av oss och berörda offentliga aktörer.

Trots dessa fördelar möter vi fortfarande hinder som beror på otydlighet och okunskap kring vad IOP är, hur en IOP bör utformas och vad som är juridiskt möjligt. Några regioner och kommuner tycks gå före medan andra inte alls arbetar med IOP även om möjligheten finns. Vi ser också att statliga myndigheter har möjlighet att ingå IOP, något som nästan inte alls sker. Här uppmanar vi regeringen att i så stor utsträckning som möjligt undanröja existerande hinder och därigenom möjliggöra fler IOP på såväl lokal, regional som nationell nivå.

Förslag till definition av idéburna offentliga partnerskap

Svenska Röda Korset tillstyrker utredningens förslag till vägledande kriterier vid ingående av idéburet offentligt partnerskap (s. 328) med följande tillägg som ny punkt 4. (dvs. nuvarande punkt 4. blir 5., och nuvarande punkt 5. blir 6.):
”Partnerskapet baseras på ömsesidig dialog mellan involverade offentliga och idéburna aktörer.”

Just dialog är grunden innan man går in i en IOP och det behövs tydlighet kring det faktum att det inte bara rör överföring av pengar utan ett faktiskt partnerskap. Inom en IOP gäller det att kombinera parternas olika resurser vilket kan handla om ekonomi men även personella resurser (anställda och volontärer), lokaler, kompetens, erfarenhet etc., där man inom partnerskapet kompletterar varandra och bidrar till ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Utifrån vår erfarenhet är det ofta här samverkan faller. Vi ser färdiga IOP som inte i tillräckligt stor utsträckning inkluderat dialog, vilket gör att språket kan inkludera ordval som snarare tyder på en beställning eller upphandling än på en ömsesidig dialog och gemensamma beslut. Utredningens förslag fokuserar väldigt mycket på de ekonomiska aspekterna vilka är viktiga, men vi vill understryka att IOP är mycket mer än just överföring av medel och där är dialog, ömsesidigt förtroende och långsiktighet grundläggande. Lyckas man med den biten ser vi att vi kommer få bättre formulerade IOP framöver, där berörda aktörer är överens om en gemensam måluppfyllelse och hur man kvantitativt och kvalitativt

mäter resultat, och då även de resultat som ibland kan vara svåra att mäta utifrån perspektivet från de som faktiskt berörs av verksamheten.

Förslag till Lag om idéburet offentligt partnerskap

Utredningen föreslår ingen lag om offentligt partnerskap och man har vägt fördelar och nackdelar mot varandra, där man bland annat betonar att ”Fördelen med en lag som reglerar idéburna offentliga partnerskap är att det skulle upplevas som en större trygghet för såväl de offentliga som de idéburna aktörerna att ha en lag att hänvisa till. Det skulle tydliggöra att lagstiftaren har tagit ställning till vad som utmärker sådana partnerskap och under vilka förutsättningar de är möjliga att använda utan att det strider mot EU-rätten.” (s. 322).

Svenska Röda Korset föreslår en ny lag om idéburet offentligt partnerskap och att utredningen får i tilläggsuppdrag att föreslå hur en sådan lag skulle kunna formuleras. Dels ser vi att det finns områden där man juridiskt kan motivera en sådan lag men framförallt så ser vi ett faktiskt värde i att ha lagstiftning att hänvisa till. Vår erfarenhet efter ett stort antal diskussioner med kommuner och regioner är att samverkan kopplat till finansiering oftast hamnar hos jurister på upphandlingsenheter, och hos dessa är inte undantagen i EU:s statsstödsregler tillräckligt kända, och vi upplever också att Upphandlingsmyndigheten inte ger tillräckligt stöd i frågor som rör IOP. Resultatet blir en osäkerhet som leder till att regioner och kommuner inte går in i IOP även inom områden där det skulle vara fullt möjligt. En nationell lagstiftning om IOP skulle kunna förtydliga dessa möjligheter och för idéburna aktörer som sitter i diskussioner med myndigheter skulle det vara ett stöd att ha lagstiftning att hänvisa till. Dessutom är det symboliskt viktigt med en uttalad politisk vilja, vilket lagstiftning innebär, som förespråkar utökat användande och möjliggörande av idéburna offentliga partnerskap.

Förslag till uppdrag till Upphandlingsmyndigheten avseende informationsinsatser

Utredningen föreslår att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med informationsinsatser gentemot offentliga och idéburna aktörer med utgångspunkt i de kriterier för IOP som utredningen tagit fram. Vidare föreslås Upphandlingsmyndigheten förvalta och utveckla utredningens vägledning.

Svenska Röda Korset instämmer i vikten att genomföra informationsinsatser för att höja kunskapen om IOP. Detta är en av de största utmaningar vi möter idag i kontakt med myndigheter på lokal och regional nivå, nämligen okunskap om IOP vilket leder till osäkerhet och att myndigheter i många fall drar sig för att ingå i partnerskap. Det är vår erfarenhet, inte minst utifrån ett flertal dialoger med kommuner och regioner, att brist på kunskap och osäkerhet kring IOP leder till att man hellre hänvisar till föreningsbidrag eller att man utlyser en offentlig upphandling vilket gör att man då går miste om de fördelar IOP medför. På ett flertal håll i landet har våra lokalföreningar dialog med kommuner kopplat till lokala behov där man skulle kunna och vilja utveckla samverkan via IOP, men dessa dialoger är långsamma och leder förhållandevis sällan till att man faktiskt ingår i ett sådant partnerskap. Vi ser en viss positiv utveckling men fortfarande återstår mycket arbete. Även med regioner möter vi utmaningar och vi ser att kunskap tenderar att begränsas till ett fåtal tjänstepersoner och när dessa slutar eller byter tjänst måste dialogen börjas om på nytt. Vi möter också juridiska invändningar även i fall där IOP är juridiskt möjligt, vilket nämnts tidigare, och här kan jurister från olika regioner göra olika bedömningar.

Brist på kunskap hos myndigheten ställer extra stora krav på den idéburna aktören att ha kunskap och att vara påläst – i första hand för att alls få till en överenskommelse via IOP och i andra hand för att säkerställa att skrivningarna i sagda IOP överensstämmer med IOPets grundtanke och intentioner. Exempelvis ser vi ibland skrivningar som myndigheter föreslagit där språket innehåller regelrätta beställningar som snarare hör hemma i den typ av avtal som skrivs efter en offentlig upphandling.

Utifrån att idéburna aktörer ofta drivs av volontärer som gör detta arbete på sin lediga tid ställer det stora krav på dessa personer att ha egen kunskap men också tid, engagemang och argument för att kunna föra en god dialog med myndigheten. Här ser vi ett behov av informationsinsatser och stöd också till idéburna aktörer och att information som delas behöver utgå från vår verklighet.

Svenska Röda Korset tillstyrker att Upphandlingsmyndigheten ges i uppdrag att arbeta med nämnda informationsinsatser. Däremot vill vi understryka det faktum att IOP är en samverkansform där finansiering bara är en del. Information som delas och kommuniceras får inte bara fokusera på ekonomiska och juridiska aspekter och överföring av medel, utan måste i lika stor del ta upp faktorer som berör grunden för IOP nämligen värdet av partnerskap och hur partnerskap byggs upp, mervärdet med idéburna aktörer och deras unika roll, långsiktighet, inkludering, vikten av ömsesidig dialog och mycket annat. Här finns det områden där Upphandlingsmyndigheten idag inte har denna kunskap och den behöver således utvecklas och hämtas in. Det gör den samverkan med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sveriges Kommuner och Regioner och företrädare för idéburna aktörer som nämns, oerhört viktig. Om Upphandlingsmyndigheten får detta uppdrag behöver den helt enkelt bygga ut en ny gren i sin verksamhet för att kunna bistå med lämpliga informationsinsatser men också för att kunna bistå med stöd till aktörer som går in i IOP-samverkan.

Svenska Röda Korset förslår också att idéburna aktörer får vara delaktiga i planeringen och genomförandet av informationsinsatser och vi föreslår att civilsamhället får ett parallellt uppdrag att arbeta med informationsinsatser som komplement till det myndigheterna gör, och för att ha möjlighet att bistå myndigheten på rätt sätt. Ett sådant uppdrag till civilsamhället behöver vara tydligt och innehålla resurssättning för genomförandet. Utifrån vår erfarenhet behöver information göras tillgänglig på olika sätt, skriftligt direkt från myndigheten men lika viktigt är

regionala och lokala dialoger där myndigheter och idéburna aktörer tillsammans får diskutera och resonera kring IOP och utbyta erfarenheter och goda exempel. Sådana regionala och lokala dialoger skulle underlättas om myndighet och civilsamhället tillsammans fick i uppdrag att samverka kring lämpliga informationsinsatser utifrån behov.

Slutligen vill Svenska Röda Korset välkomna den Vägledning till idéburet offentligt partnerskap som utredningen tagit fram. En sådan vägledning har varit välbehövlig och efterfrågad och vi ser att en vägledning kan vara mycket användbar för personer som ska arbeta med IOP. Vi ser det också som positivt att man i vägledningen ger konkreta exempel på befintliga IOP som exempelvis bedömts vara icke-ekonomisk verksamhet, där bland annat Svenska Röda Korsets behandlingscenter nämns som exempel. Dock ser vi att en vägledning skulle kunna vara ännu mer konkret och praktisk för att ge bättre stöd inte minst till aktörer som står inför att ingå sin första IOP. Vi ser gärna att vägledningen utvecklas till exempel genom föreslagna mallar med stödjande rubriker som kan användas, en ordlista som ger stöd i ordval (för att undvika ordval som ger sken av upphandling) med mera. Utvecklingen av denna vägledning föreslås läggas inom ramen för förslaget informationsuppdrag till upphandlingsmyndigheten och i ett nytt uppdrag till civilsamhället avseende informationsinsatser. En vägledning behöver innehålla perspektiv från myndigheten och från idéburna aktörer, för att ge stöd men också bistå berörda aktörer att se den andres perspektiv. Svenska Röda Korset ser fram emot att vara en del av denna process och vi bistår gärna med våra erfarenheter och vår kunskap till dessa informationsuppdrag.

Förslag rörande offentlig upphandling och valfrihetssystem

Svenska Röda Korset tillstyrker utredningens författningsförslag avseende ändringar i Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och Lagen (2008:962) om valfrihetssystem men vill kopplat till detta skicka med nedan kommentarer.

Grundtanken med utredningens förslag är att underlätta för idéburna aktörer i välfärden och bättre möjliggöra samverkan mellan idéburna aktörer och det offentliga i de fall dessa lagar är tillämpliga, något som vi ser som positivt för civilsamhället som helhet och för möjligheten att utöka idéburna aktörer deltagande i välfärdsverksamhet. Vi ser det också som positivt för de målgrupper som berörs av och kan ta del av dessa verksamheter.

Vad gäller föreslagna ändringar i lagen om offentlig upphandling avseende möjligheten att reservera deltagande i en upphandling till idéburna aktörer ser vi det som särskilt positivt att utredningen betonar idéburna aktörers möjlighet att bidra till att förverkliga den sociala målsättningen med tjänsten. Genom införandet av denna formulering direkt i lagen tydliggörs att den sociala målsättningen är en faktor att väga in. Däremot ser vi en viss risk att formuleringen ”leder till budgetmässig effektivitet” kan leda till att kontrakt reserverade för idéburna aktörer får mindre vikt när myndigheter beslutar om resurstillsättning. Att ett kontrakt reserveras för idéburna aktörer innebär inte att tjänsten per automatik blir ekonomiskt billigare för myndigheten jämfört med om myndigheten drivit verksamheten i egen regi eller lagt ut den i en allmän offentlig upphandling. Här är det av vikt att myndigheter som reserverar kontrakt till idéburna aktörer har förståelse för den kostnad som krävs för att driva idéburen verksamhet, samt att idéburna aktörer ofta kan bidra med andra värden – inte minst frivilliginsatser – som kan vara svåra att mäta i pengar. Dessa värden är ofta de som bidrar till att idéburna aktörer är bättre på att uppnå sociala målsättningar, och dessa sociala målsättningar behöver värdesättas inte enbart utifrån ekonomiska termer. Slutligen vad gäller möjligheten att reservera deltagandet i en upphandling *föreslår vi att ett tillägg införs som möjliggör att reserverade kontrakt kan förlängas efter tre år om behov finns att ge kontinuitet i redan påbörjade insatser. Idag finns inte denna möjlighet till förlängning.*

Även utan föreslagna lagändringar finns det redan idag möjlighet att utforma upphandlingar på sätt som underlättar för idéburna aktörer. Här ser Svenska Röda Korset potential till utveckling och vi tillstyrker förslaget att Upphandlingsmyndigheten får i uppdrag att arbeta med informationsinsatser i syfte att öka idéburna aktörers deltagande i upphandlingar. Även här är det av vikt att Upphandlingsmyndigheten samverkar med andra relevanta myndigheter såsom Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och med idéburna aktörer för att ta del av dessa aktörers erfarenheter och synpunkter. Vi ser också att Upphandlingsmyndigheten aktivt bör föra fram och informera om möjligheten till bättre inkludering av idéburna aktörer redan i formuleringen av upphandlingsuppdrag, för att undvika regelrätta beställningar. Genom att bjuda in idéburna aktörer till dialog får myndigheter bättre möjlighet att inkludera behov och synpunkter som lyfts av idéburna aktörer, och genom att låta dem ge synpunkter på utkast till upphandlingar kan de påverka processen. Detta är viktigt utifrån perspektivet att bevara idéburna aktörers självständighet. Just självständigheten är en av Röda Korsets grundprinciper och för att kunna delta i en upphandlingsprocess behövs steg för att säkerställa att denna självständighet bevaras, och här är dialog och delaktighet nyckelfaktorer.

Konsekvensanalys med berörda personer i fokus

Avslutningsvis vill Svenska Röda Korset kommentera utredningens konsekvensanalyser. I utredningen har utredaren tittat på samhällsekonomiska konsekvenser för staten, kommuner och regioner, idéburna aktörer och företag. Detta är förståeligt utifrån utredarens uppdrag men utifrån ett idéburet perspektiv och utifrån Svenska Röda Korsets mandat och uppdrag hade det varit önskvärt med ytterligare en konsekvensanalys som sätter berörda personer – brukare, besökare, patienter, klienter, det vill säga personer vi möter som tar del av idéburna välfärdsverksamheter – i fokus. Detta skulle ge ökat målgruppsperspektiv. Det är Svenska Röda Korsets uppfattning att vi som idéburen aktör i välfärden tillför värden

som myndigheter och privata vinstdrivande företag kan ha svårt att jämföra sig med. Genom vårt mandat och humanitära uppdrag, förtroende och tillit från de vi möter, långsiktighet och kontinuitet, kunskap och professionalitet, lokal förankring över hela landet, frivilligt engagemang och många fler aspekter tillför vi värden för de vi möter som deltar i och drar nytta av dessa verksamheter. Det handlar om sociala värden som behöver värdesättas. Genom flera av de förslag som utredningen presenterat kan vi komma att se positiva konsekvenser för fler berörda personer, om de genomförs, och vi ser därmed fram emot att se regeringens förslag på området.

SVENSKA RÖDA KORSET

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Martin Ärnlov".

Martin Ärnlov
Generalsekreterare